

Nr 195.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående delaktighet i statens pensionsanstalt för överläkare och sjukgymnaster vid de till pensionsstyrelsen anslutna kuranstalterna; given Stockholms slott den 10 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid pensionsstyrelsens kuranstalter och anför därvid:

I skrivelse den 20 december 1938 har *pensionsstyrelsen* gjort framställning om pensionsrätt i statens pensionsanstalt för följande befattningshavare vid de till pensionsstyrelsen anslutna kuranstalterna, nämligen överläkare, kamrerare, sjukgymnaster, arbetsledare, arbetsledarinnor och kuratorer. Till stöd för framställningen har pensionsstyrelsen anfört:

Alltsedan år 1914 bedriver pensionsstyrelsen en omfattande invaliditetsförebyggande verksamhet. Sålunda äger styrelsen att i enskilda fall bereda sjukvård eller yrkesutbildning i syfte att i folkpensioneringens intresse förebygga eller häva arbetsoförmåga. Styrelsen har bland annat föranstaltat om vård av personer, som lida av reumatiska och nervösa åkommor m. m. Den na vård beredes *dels* å särskilda avdelningar vid vissa större sjukhus, huvudsakligen lasarett, *dels* å vissa privata anstalter och *dels* å vissa till styrelsen närmare knutna anstalter. Sistnämnda anstalter äro Åre fjällkuranstalt Nynäs kuranstalt och Tranås kuranstalt. Fastigheterna för Åre fjällkuranstalt och Nynäs kuranstalt ägas av folkpensioneringsfonden, under det att anstaltsdriften handhaves av aktiebolaget Kurortsverksamhet, i vilket bolag praktiskt taget hela aktiekapitalet äges av folkpensioneringsfonden. Tranås kuranstalt äges och drives av aktiebolaget Tranås kuranstalt, i vilket bolag aktiemajoriteten innehaves av aktiebolaget Kurortsverksamhet. Finansieringen av anstaltsfastigheterna för Tranås kuranstalt har i huvudsak skett genom lån från såväl folkpensioneringsfonden som aktiebolaget Kurortsverksamhet. Vid Åre fjällkuranstalt och Nynäs kuranstalt disponerar pensionsstyrelsen samtliga vårdplatser, vilka för närvarande uppgå till respektive 120 och 250. Vid Tranås kuranstalt disponeras 170 platser av pensionsstyrelsen. Dessutom finnes vid sistnämnda anstalt en förstaklassavdelning (avdelning för självbetalande), omfattande 80 platser.

Vid de nämnda anstalterna, bortsett från sistnämnda avdelning vid Tranås kuranstalt, bestridas driftkostnaderna, med undantag för viss avgift, som erlägges av patienten, av pensionsstyrelsen från ett å femte huvudtiteln uppfört reservationsanslag för åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet. Omkostnadernas bestridande sker genom erläggande av dagavgifter, vilka avpassas så, att anstaltsdriften går praktiskt taget utan överskott. Ovan nämnda avgift att erläggas av patienten utgör i regel kronor 2: 30 för dag, vilket motsvarar ungefär $\frac{1}{3}$ av totalkostnaden för patientens uppehälle, vård och behandling. Förhöjning av avgiften äger rum, därest så kan anses påkallat på grund av patientens ekonomiska förhållanden. I de fall, då patient ej själv kan gälda avgiften, plägar densamma erläggas av annan person eller av institution eller vederbörande kommun.

Från aktiebolaget Kurortsverksamhet och aktiebolaget Tranås kuranstalt hava nu till pensionsstyrelsen inkommit framställningar av innebörd att styrelsen måtte hos Kungl. Maj:t utverka sådan ändring av reglementet för statens pensionsanstalt, att vissa vid anstalterna inrättade befattningar skulle bliva förenade med pensionsrätt i pensionsanstalten.

I anledning av dessa framställningar får pensionsstyrelsen anföra följande.

De med framställningarna avsedda befattningarna tillhöra kategorierna överläkare, kamrerare, sjukgymnaster, arbetsledare, arbetsledarinnor och kuratorer. Befattningarna äro samtliga erforderliga för anstalternas ändamålsenliga drift och av sådan stadigvarande natur, att de böra vara förenade med pensionsrätt. Av vad ovan sagts torde vidare framgå, att en ökning eller minskning av anstalternas utgifter för exempelvis pensionering av befattningshavare kommer att påverka dagavgifterna. Enär dessa avgifter bestridas — förutom genom omförmälda, fixerade bidrag från patienter eller andra — av medel från ovan nämnda riksstatsanslag, kommer uppenbarligen en ökning eller minskning av kostnaderna för pensioneringen att medföra praktiskt taget motsvarande ökning eller minskning av statsverkets utgifter för kurortsvården.

Med hänsyn till nu nämnda omständigheter synes det styrelsen vara lämpligast och mest naturligt, att pensioneringsfrågan ordnas genom beredande

av pensionsrätt i statens pensionsanstalt, till vilken för övrigt sjuksköterskepersonalen ävensom husmödrarna vid anstalterna redan äro eller inom den närmaste tiden torde bliva anslutna.

Vid pensionsstyrelsens nu återgivna skrivelse har fogats en uppställning, utvisande bland annat att den i skrivelsen avsedda personalen utgjorde vid kuranstalterna i Åre och Nynäs tillhoppa 2 överläkare, 1 kamrerare, 5 kvinnliga sjukgymnaster, 1 arbetsledare, 2 arbetsledarinnor och 1 kvinnlig kurator samt vid Tranås kuranstalt 1 överläkare, 1 kamrerare, 1 manlig sjukgymnast, 1 kvinnlig sjukgymnast, 1 arbetsledare, 1 arbetsledarinna och 1 kvinnlig kurator.

Över framställningen har *medicinalstyrelsen* avgivit utlåtande den 12 januari 1939, vilket utlåtande är av följande innehåll:

Då *överläkare* vid här ifrågavarande anstalter i stort sett hava samma ställning och arbetsförhållanden som lasarettsläkare, vill styrelsen i denna del tillstyrka framställningen om beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt. Detsamma är förhållandet beträffande *kuratorerna*, som ej sällan rekryteras från sjuksköterske kåren och vilkas arbete delvis sammanfaller med sjuksköterskornas.

Jämlikt bestämmelser i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt med däri sedermera vidtagna ändringar, Kap. VI. § 60 mom. 1 d), e) och i), kunna bland annat sjuksköterskor, husmödrar samt *sjukgymnaster* under vissa villkor vinna inträde i pensionsanstalten. En förutsättning härför är, att vederbörande befattning regleras på sätt i § 5 sägs samt att medicinalstyrelsen godkänt regleringsvillkoren i fråga. Då fråga är om sjukgymnast skall dylik befattningshavare vara anställd vid länslasarett eller sådan sjukstuga, sjukvårdsinrättning eller för sjukgymnastik och massage inrättad poliklinik, vilken äges och helt eller delvis underhålles av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, eller ock vid statsunderstödd vanförestalt. Vidare skall anställningen utgöra befattningshavarens huvudsakliga sysselsättning samt befattningshavaren hava erhållit medicinalstyrelsens tillståndsbrev till sjukgymnastyrkets utövning. Därest pensionsstyrelsens ifrågavarande anstalter äro att hänföra till ovanstående slag av sjukhus, synes vid anstalterna anställd sjukgymnast redan nu kunna erhålla pensionsrätt. Om så icke är fallet, tillstyrker medicinalstyrelsen, att § 60 mom. 1 i) utökas med en bestämmelse därom, att pensionsrätt jämväl må tillkomma sjukgymnast, anställd vid pensionsstyrelsens kuranstalt eller annan statsunderstödd sjukvårdsanstalt.

Kamrerare tillhör visserligen icke sjukvårdspersonal, men styrelsen anser sig dock beträffande densamme böra framhålla, att han kan anses motsvara vid lasarett anställd syssloman, vilken sistnämnde icke äger medlemskap i statens pensionsanstalt. Det kan därför ifrågasättas, om befattning såsom kamrerare bör bliva förenad med pensionsrätt i pensionsanstalten så länge detta ej är förhållandet med motsvarande tjänst å lasarett.

Övriga befattningar, vilka avses i framställningen, kunna icke hänföras till kategorien sjukvårdspersonal, och styrelsen finner sig därför icke böra yttra sig i denna del.

Statens pensionsanstalt har den 30 januari 1939 avgivit utlåtande över pensionsstyrelsens förevarande framställning och därvid tillstyrkt fram-

ställningen, i vad den avser överläkare och sjukgymnaster, men däremot avstyrkt beredande av pensionsrätt i pensionsanstalten för övriga i framställningen omförmälda befattningshavare. Pensionsanstalten har i ärendet till en början anfört följande:

I avseende å pensionsrätt i statens pensionsanstalt för befattningshavarna vid statsunderstödda sjukvårds- och därmed jämförliga inrättningar, till vilka ifrågavarande kuranstalter torde vara att hänföra, gäller i stort sett, att pensionsanstalten står öppen — förutom för vissa lärare, barnmorskor, tandläkare och tandsköterskor — för överläkare och med dem likställda läkare, föreståndare, föreståndarinnor, husmödrar, sjuksköterskor och sjukgymnaster.

Kuranstalterna intaga dock för närvarande så tillvida en särställning jämfört med övriga sjukvårdsinrättningar, som där anställda överläkare och sjukgymnaster icke kunna vinna inträde i pensionsanstalten. Nämda anstalter äro nämligen icke inbegripna bland de sjukvårdsinrättningar, som avses i bestämmelserna i § 60 mom. 1 a)—c) i reglementet för pensionsanstalten rörande pensionsrätt för vissa läkare, och äro ej heller hänförliga till sådana anstalter, som omförmälas i de för reglering av pensionsrätt för sjukgymnaster i § 60 mom. 1 i) meddelade bestämmelserna.

Pensionsanstalten har för sin del i princip intet att erinra mot att befattningshavarna vid kuranstalterna i avseende å rätt till delaktighet i anstalten likställas med motsvarande befattningshavare vid övriga statsunderstödda sjukvårdsinrättningar och finner sig därför kunna tillstyrka bifall till framställningen i vad den avser delaktighetens utsträckande till att omfatta kuranstalternas *överläkare* och *sjukgymnaster*, vad de sistnämnda beträffar dock endast under förutsättning att i fråga om minimiavlöning, tjänstgöringsskyldighet och kompetens de villkor äro uppfyllda, vilka gälla för övriga sjukgymnaster med pensionsrätt i pensionsanstalten.

Framställningen åsyftar emellertid, att delaktighet i pensionsanstalten skall beredas även vid kuranstalterna anställda *kamrerare*, *arbetsledare*, *arbetsledarinnor* och *kuratorer*. Då motsvarande befattningshavare vid övriga sjukvårdsinrättningar nu icke kunna vinna inträde i pensionsanstalten, skulle den sålunda ifrågasatta delaktigheten innebära en utvidgning av de hittills gällande gränserna för pensionsanstaltens verksamhetsområde beträffande en enstaka grupp sjukvårdsinrättningar. En dylik partiell utvidgning av nämnda gränser bör enligt pensionsanstaltens mening icke ske. Befinnas andra vid sjukvårdsinrättningar anställda befattningshavare än sådana, som nu kunna vinna inträde i pensionsanstalten, böra ifrågakomma till delaktighet i densamma, vilket anstalten likväl finner tveksamt med hänsyn till bland annat de ekonomiska konsekvenserna, synes frågan där om böra prövas i ett sammanhang för samtliga sjukvårdsinrättningar. För övrigt vill pensionsanstalten ifrågasätta lämpligheten av att genom beredande av delaktighet för nya kategorier befattningshavare föregripa den generella omprövning av spørsmålet om gränsdragning för anstaltens verksamhetsområde, som synes vara att motse att döma av föredragande departementschefens uttalanden till statsrådsprotokollet över finansärenden den 17 juni 1938 rörande utredning av pensionsanstaltens fondställning m. m. Pensionsanstalten finner sig därför icke kunna tillstyrka framställningen i nu berörda del.

Statens pensionsanstalt har för överläkare och sjukgymnaster vid kuranstalterna föreslagit följande närmare pensionsvillkor:

Vad *överläkare* beträffar synes det i viss mån tveksamt, huruvida de vid inordnande i pensionsanstalten böra likställas med *överläkare*, som avses i § 60 mom. 1 b) av anstaltens reglemente, d. v. s. med av Konungen utnämnda *överläkare* vid vissa statsunderstödda sjukvårdsinrättningar, eller med i § 60 mom. 1 c) omförmälda *överläkare* vid sanatorium, som äges av svenska livförsäkringsbolags sanatorieförening. Pensionsvillkoren skulle bliva desamma i båda fallen utom beträffande huvudmannaavgiften, vilken i förra fallet skulle bliva 5 procent och i senare fallet 9 procent av tjänstepensionsunderlaget. Då emellertid, vid det förhållande att huvudmannaavgiften synes kunna förutsättas komma att helt belasta det i framställningen angivna riksstatsanslaget, kostnaden för pensioneringen, i den mån den icke täckes av befattningshavaravgifter, i varje fall skulle komma att åvila staten, torde frågan om huvudmannaavgiftens storlek i detta sammanhang få anses vara av underordnad betydelse. I betraktande av att kuranstalternas driftkostnader bestridas huvudsakligen av statsmedel får pensionsanstalten föreslå, att där anställda *överläkare* i pensionshänseende likställas med förenämnda i § 60 mom. 1 b) avsedda *överläkare* vid statsunderstödda sjukvårdsinrättningar. Detta skulle innebära

att befattningarna skulle kunna förenas med pensionsrätt utan reglering enligt § 5 i reglementet,

att tjänstepensionsunderlaget skulle utgöra 6,000 kronor och familjepensionsunderlaget 1,500 kronor,

att pensionsåldern skulle vara 65 år,

att för hel tjänstepension skulle erfordras 30 tjänstår,

att det skulle ankomma på medicinalstyrelsen att lämna medgivande att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder, dock icke för längre tid än två år,

att rätt till försäkringstekniskt beräknad genast börjande tjänstepension skulle inträda även då befattningshavaren, efter att hava uppnått en ålder, som med högst 5 år understiger pensionsåldern, i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga frivilligt avgår eller av huvudmannen uppsäges,

att befattningshavarens årliga tjänstepensionsavgift skulle utgöra 5 procent av tjänstepensionsunderlaget och den årliga familjepensionsavgiften 20 procent av familjepensionsunderlaget för manlig befattningshavare och 1 procent av samma underlag för kvinnlig befattningshavare samt

att huvudmannaavgiften skulle utgöra 5 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Enligt vad av pensionsstyrelsen uppgivits är tjänstepension ordnad i svenska personalpensionskassan (S. P. P.) för samtliga nu vid kuranstalterna anställda *överläkare*. Därest i samband med inträde i pensionsanstalten tjänstepensionsförsäkringen i nämnda kassa avbrytes, torde befattningshavarna vara berättigade att erhålla fribrev å pension från kassan, motsvarande värdet av dit gjorda inbetalningar. Vid sådant förhållande synes anledning icke föreligga att medgiva lindring i eventuellt ifrågakommande engångsavgift för retroaktiv tjänstårsberäkning.

För kuranstalternas *sjukgymnaster* får pensionsanstalten föreslå samma pensionsvillkor, som gälla för övriga sjukgymnaster med pensionsrätt i anstalten. Därvid skulle pensionsrätt vinnas först efter av medicinalstyrelsen godkänd reglering enligt § 5, tjänstepensionsunderlaget skulle utgöra 1,560 kronor och familjepensionsunderlaget 612 kronor, pensionsåldern skulle utgöra 60 år, för hel tjänstepension skulle erfordras 30 tjänstår och för tillstånd att kvarstå i tjänst efter pensionsåldern (högst 5 år) skulle erfordras medgivande av medicinalstyrelsen. Vidare skulle i fråga om rätt till för-

säkringstekniskt beräknad, genast börjande tjänstepension vid avgång ur tjänst före pensionsåldern samt beträffande befattningshavare- och huvudmannaavgifter gälla samma bestämmelser som för överläkarna. Därjämte skulle ifrågakommande engångsavgift för sjukgymnastbefattning, som före viss tid (den 1 januari 1941) efter godkänd reglering anmäles för beredande av pensionsrätt åt innehavaren, beräknas så, att sedan från den enligt § 9 mom. 1 beräknade engångsavgiften dragits det belopp, för vilket huvudmannen må uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren, engångsavgiften är lika med halva återstoden, ökad med nämnda belopp.

Till belysande av statsverkets blivande kostnader för en tjänstepensionering enligt av statens pensionsanstalt sålunda föreslagna grunder för innehavare av ifrågavarande överläkare- och sjukgymnastbefattningar har pensionsanstalten anfört, att — bortsett från kostnaderna för dyrtidstillägg å pensionerna och för den föreslagna lindringen i engångsavgifter för nuvarande innehavare av sjukgymnastbefattningar — för pensioneringen skulle enligt beräkningar på grundval av 3 procents räntefot och dödlighetstabellen R 32 utöver befattningshavar- och huvudmannaavgifter krävas ett statligt bidrag, motsvarande ett årligt tillskott av omkring 3,000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande, avgivet den 23 februari 1939, biträtt vad statens pensionsanstalt i ärendet anfört och föreslagit.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till den ställning nu ifrågavarande kuranstalter intaga inom pensionsstyrelsens verksamhet anser jag mig böra tillstyrka sådan ändring av det för statens pensionsanstalt gällande reglementet, att kuranstalterna för sina befattningshavare erhålla samma möjlighet till delaktighet i pensionsanstalten, som tillkommer i reglementet för närvarande upptagna statsunderstödda sjukvårdsinrättningar. I enlighet med denna ståndpunkt bör, på sätt pensionsanstalten föreslagit, pensionsrätt medgivas för överläkare och sjukgymnaster vid kuranstalterna, varemot delaktighet icke, åtminstone för närvarande, bör ifrågakomma för övriga i pensionsstyrelsens framställning åsyftade personalkategorier.

Beträffande de närmare bestämmelser, som böra gälla för pensionsrätten i fråga om överläkare och sjukgymnaster, ansluter jag mig till pensionsanstaltens förslag.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, vidtaga erforderliga ändringar i pensionsanstaltens reglemente. Ändringarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1939.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående förordade grunder, utfärda bestämmelser i fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för överläkare och sjukgymnaster vid de till pensionsstyrelsen anslutna kuranstalterna.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan ⁹förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Wærneman.
